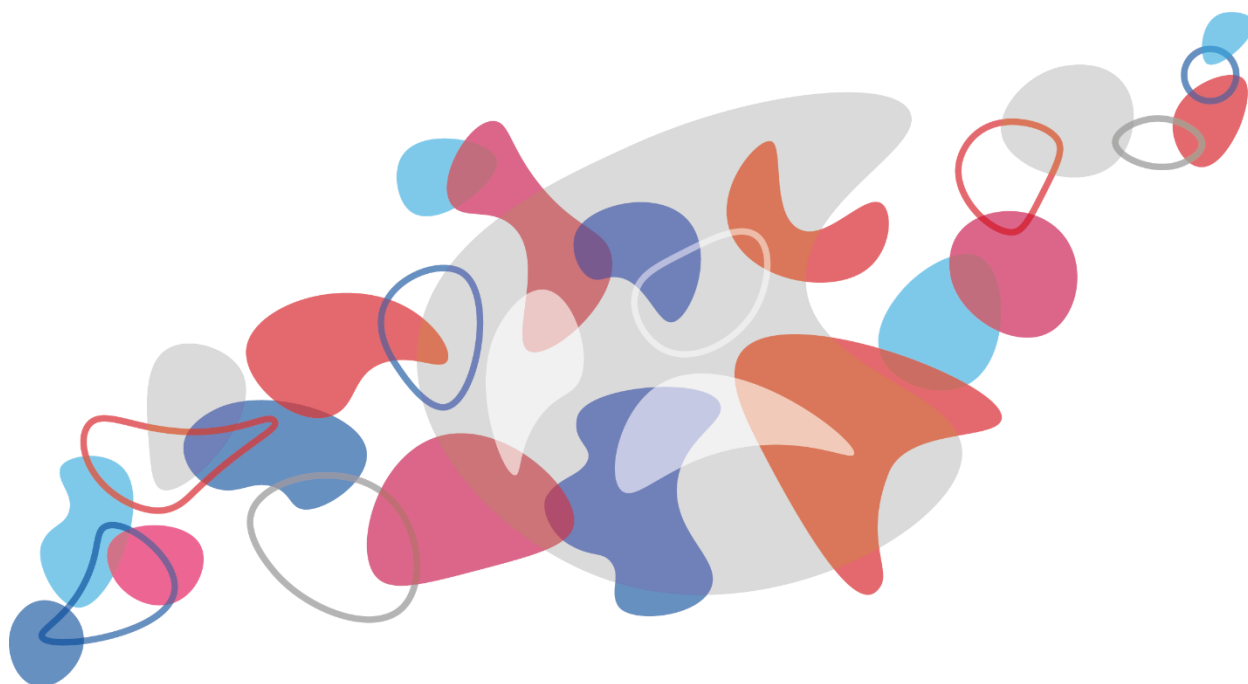

UTVÄRDERING AV SPIRA

ETT PROJEKT FINANSIERAT AV
SAMORDNINGSFÖRBUNDET NILS

PM — RESULTAT OCH REFLEKTIONER

Limhamn augusti 2018

Karen Ask - ASKing AB - 0046 732 687580 - karen@ask-ing.se

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	2
1.1 Förändringsteori för Spira.....	3
1.2 Utvärderingsfrågor	5
1.3 Utvärderingsinsatser	5
2. HUR HAR SPIRA FUNGERAT?	6
2.1 Arbetssätt och insatser gentemot deltagare.....	6
2.1.1 Effekter på deltagarnivå	6
2.1.2 Vad fungerar i samverkansmetoden och insatserna gentemot deltagarna	8
2.1.3 För vem fungerar i samverkansmetoden och insatserna?	12
2.2 Utveckling av samverkan	13
2.2.1 En bättre gemensam förståelse av målgruppen.....	13
2.2.2 Kedjor av insatser och ansvarsområden mellan olika aktörer	14
2.2.3 Samverkan genom kontaktpersons-funktion.....	15
2.3 Implementering av samverkansmetoden.....	16
3. FRÅGOR ATT ARBETA VIDARE MED.....	19

1. INLEDNING

ASKing genomför på uppdrag av Samordningsförbundet NILS en utvärdering av insatserna Spira och Integrationscoach. Utvärderingen genomförs av utvärderingskonsult Karen Ask, i samarbete med Lisbeth Lindell, forskare inom sociologi och psykiatrisk vård¹.

Detta är ett PM – en kort skriftlig sammanfattning av resultat och reflektioner från utvärderingen av den ena av insatserna, Spira. PM:et är främst tänkt att utgöra ett underlag för intern utveckling, som stöd i den kommande tids arbete med att utveckla ett metodstöd för samverkan samt i arbetet med att förbereda för implementering av insatsen.

PM:et vänder sig till styrelse och beredningsgrupp/ strategisk grupp och samordnare i Samordningsförbundet NILS, samt till insatsens nyckelaktörer i Skurups och Svedala kommun, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Region Skåne (psykiatri). En slutrapport för utvärderingen av insatserna Spira och Integrationscoach kommer, enligt uppdragsavtalet med Samordningsförbundet NILS, att levereras senast januari 2019.

Spira genomförs i perioden 20170101-20191231 av Svedala kommun (projektägare) och Skurups kommun (medprojektägare) i samverkan med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Region Skåne (psykiatri). Utvärderingen kom igång under oktober 2017 och pågår fram till 181231 med presentation och lärandeworkshop kring slutrapport senast 190131. Enligt uppdragsavtalet med Samordningsförbundet NILS finns möjlighet till förlängning av utvärderingsuppdraget ytterligare ett år vilket skulle innebära att utvärderaren kan följa Spira fram till dess slut.

Spira syfte är att:

- Förhindra att individer i behov av insatser med förrehabiliterande karaktär är utan aktivitet
- Öka möjligheten för personer, som är långtidssjukskrivna med psykisk ohälsa, till förankring i arbete och samhälle
- Utarbeta en myndighetsövergripande metod för individnära samarbete och samverkan. Den framarbetade metoden ska kunna fungera i ett fortsatt myndighetsövergripande samarbete kring målgruppen efter projektet och ska implementeras i ordinarie verksamhet.

Spira utvecklar metoder och genomför en verksamhet med förrehabiliterande, samordnade insatser i Skurup och i Svedala som vänder sig till en målgrupp av personer, 16-64 år, som upplever sig ha psykisk ohälsa med eller utan anställning. Personerna ska dessutom vara folkbokförda i Svedala eller Skurups kommun och vara i behov av samordnade förrehabiliterande insatser och/eller behöver ha sin arbetsförmåga utredd. Vid presentation av projektet på Samordningsförbundets styrelsemöte i juni framgick att 62 personer hittills hade remitterats till projektet medan 22 deltagare hade avslutat.

¹ Fil. Dr. i sociologi och fd. lektor i specialistutbildningen inom psykiatrisk vård för sjuksköterskor, Malmö högskola.

1.1 Förändringsteori för Spira

Utvärderingen har genomförts som en processutvärdering med inriktning mot lärande. ASKing arbetar med lärande utvärdering genom att använda en förändringsteori för Spira som grund för utvärderingen. Förändringsteorin hjälper till att skapa en gemensam, tydlig och logisk bild mellan samverkansparterna av insatsen som förändringsprocess. Vi använder förändringsteorin för att synliggöra och analysera insatsernas olika delar och relationen däremellan: hur förväntade effekter nås, genom vilka aktiviteter, processer och arbetssätt, med vilka resurser och under vilka omständigheter.

Förändringsteorin för Spira, som visas nedanför, har vi arbetat fram utifrån en workshop med projektets nyckelaktörer, samt utifrån ansökan till Samordningsförbundets NILS.

FÖRÄNDRINGSTEORI FÖR SPIRA

Målgrupp: personer som upplever sig ha psykisk ohälsa

Resurser:

Finansiering från Samordnings-förbundet NILS

Projektägare: Svedala och Skurups kommun

Styrgrupp: representanter med beslutsmandat från projektets samverkansparter: Skurups kommun, Svedala kommun, AF, FK och Region Skåne/psykiatri

Arbetsgrupp: projektledare (100%, kommun), två handledare (200 %, kommun), coach (50 %, Region Skåne), personal AF och FK (10 % vardera)

Insatser:

Deltagare/målgrupp: Individuellt anpassad förrehabilitering, genom individnära arbete

Deltagarna deltar successivt i olika insatser, individuellt och i grupp, inom ramen för Spiras verksamhet

Insatserna är t ex social träning, friskvårdsaktiviteter, grön rehab, skapande verkstad och studiecirkel

Case management-metodik: CM styrkeanalys som grund för kartläggningssamtal, egen kontaktperson som är sammanhållande för individens handlingsplan och är stöd i myndighetskontakter

Personal: Kompetensutveckling som består i CM utbildning, föreläsningar/seminarier via Finsam samt diskussioner kring bemötande

Samverkan: genom samordnade förrehabiliterande insatser där deltagarna får tillgång till det sammansatta stöd de behöver

Samarbeten utvecklas på handläggarnivå: Samverkansträffar kring varje individ – mellan kommun, FK, AF, fackombud, arbetsgivare och vården

Samverkan med studieförbund

Effekter på kort sikt:

Deltagare/målgrupp: Deltagarna upplever att insatsen har gjort skillnad: positiva upplevelser, framtidstro och känslan av hopp, vilja att gå vidare med livet

Minskad depression och ångest, stärkt självkänsla och identitet, redskap och strategier för socialt samspel och för att ta beslut i vardagen som främjar hälsa och livsbalans

Personal: Kompetent personal som deltagarna upplever har ett professionellt bemötande

Ökad förståelse för andra myndigheters regler, strukturer och arbetssätt

Samverkan: Skapat förutsättningar för samverkan – genom samverkansgrupp som skapar effektivitetsvinster, samt utvecklade rutiner och metoder och en bättre helhetssyn kring individen

Arbetsgrupp har successivt arbetat fram en beskrivning av ett "metodstöd", utifrån de samlade erfarenheter av samverkan

Frågorna om samverkan och dess vinster har lyfts till högre tjänstemanna- och politisk nivå

Effekter på mellanlång sikt:

Samverkan: Ett "metodstöd" som utgår från de samlade erfarenheter av samverkan, bestående av en kedja av verksamheter och ansvar

Lärdomar om vad som fungerar och inte, för vem, och under vilka förutsättningar för målgruppen

Samsyn/lärande om målgruppen hos alla parter: att personer som inte kan gå direkt ut i ordinarie arbete ska kunna vara inkluderade i samhället

Bättre underlag för beslut om ersättning och fortsatt planering

Deltagare/målgrupp: Fler inom målgruppen försörjer sig på egen hand

Fler inom målgruppen har rätt insats och ersättning

Fler inom målgruppen känner ökad delaktighet och möjlighet till inflytande i sitt eget liv och i samhället

Deltagarna (70 procent) har gjort en stegförflyttning mot arbetsmarknaden/ egen försörjning eller har en tydlig planering för nästa steg

Effekter på lång sikt:

Samverkan: Insatsen har bidragit till att förbättra samverkan mellan förbundets parter så att fler personer i behov av samverkande insatser, får dessa och därmed kommer närmare arbete/studier med minskad offentlig försörjning som följd

Implementerat arbetssätt för myndighetsövergripande samverkan i kommunernas ordinarie verksamhet med organisationer som stödjer ett relationsbaserat arbete

En metod/arbetssätt för samverkan kring målgruppen som innebär att det finns fungerande kedjor för verksamheter/processer med förrehab, medicinsk rehab och arbetsinriktad rehab

Deltagare/målgrupp Personer ur målgruppen har fått ett långsiktigt fungerande liv, med grund i de nya upplevelser som insatsen gett dem

1.2 Utvärderingsfrågor

Utiifrån förändringsteorin, antaganden om förändringsmekanismer och aktörernas förväntningar på utvärderingen, fokuserar utvärderingen av Spira på följande övergripande utvärderingsfrågor:

- Hur bidrar insatserna i Spira till ett närmande till Samordningsförbundet NILS övergripande syfte att förbättra samverkan mellan medlemsparterna så att fler personer i behov av samverkande insatser, får dessa och därmed kommer närmare arbete/studier med minskad offentlig försörjning som följd?
- Leder insatsen och samverkansmetoden till önskade effekter gällande utveckling av samverkan som stödjer deltagarnas utveckling mot inkludering och självförsörjning?
- Vad fungerar för vem och under vilka omständigheter i "samverkansmetoden" och insatserna gentemot deltagarna?
- Vilka förutsättningar finns det i samverkansparternas organisationer, i form av t ex resurser, aktivt ägarskap, styrning, ledning och organisering, för att kunna implementera de arbetssätt för samverkan som utvecklas i insatserna?

1.3 Utvärderingsinsatser

Som underlag för denna delrapport har vi genomfört följande insatser för att undersöka hur arbetssätt och metoder upplevs fungera, ur deltagarnas, personalens och samverkansparternas perspektiv:

- Uppstartsworkshop den 17/11-17 kring insatsens förändringsteori inkl. uppföljningsmöte med ansvariga för insatsen
- Utvärderingsmöte med projektets samverkansgrupp den 7/6-18
- Medverkan vid projektpresentation vid Samordningsförbundets styrelsemöte den 11/6-18
- Gruppintervju med ett urval om 8 deltagare den 14/6-18
- Gruppintervju med projektets arbetsgrupp den 14/6 -18
- Genomgång av skriftligt material

2. HUR HAR SPIRA FUNGERAT?

I utvärderingen har vi undersökt hur intentionerna i förändringsteorin har förverkligats och *hur förändringsmekanismerna² fungerar i praktiken* – som grund för att analysera och bedöma hur och varför insatserna leder till förväntade effekter (eller inte). I det följande går vi igenom det som vi anser är de viktigaste resultat och lärdomar av utvärderingen av Spira såhär långt, kopplat till de antaganden om förändringsmekanismer som insatsen bygger på.

2.1 Arbetssätt och insatser gentemot deltagare

I detta kapitel sammanfattar vi hur arbetssätt och insatser gentemot deltagarna fungerar i Spira. En viktig utgångspunkt är antagandet om den centrala förändringsmekanism som gjordes vid utvärderingens inledning om hur arbetssättet kan tänkas leda till förändring för deltagarna: *Insatsen bygger på ett individnära och relationsbaserat arbetssätt med täta uppföljningar i nära samarbete med relevanta samverkansparter, utifrån "rätt insats i rätt tid till rätt individ" och där individen är delaktig i sin egen process.*

Antagandet stöds av andra utvärderingar och forskning som visar att ett relationsbaserat arbetssätt har avgörande betydelse, särskilt i arbetet med personer som ska ta sig vidare från en svår situation, hälsomässigt och/eller socialt. Detta ger dem ett tillitsbaserat och sammanhängande stöd som de själv har inflytande på.

En stor del av det som tas upp i detta kapitel handlar om arbetssätt och insatser gentemot deltagarna som genomförs av den personal som arbetar i Spiras dagliga verksamhet. Spira fungerar som en avgränsad projektverksamhet där deltagarna tar del i olika insatser dit samverkansparterna (främst Försäkringskassan) remitterar deltagare eller "tar över" dem när de avslutas (främst Arbetsförmedlingen). Detta kapitel handlar alltså inte om hur samverkan fungerar vilket presenteras i kapitel 2.2.

2.1.1 Effekter på deltagarnivå

Innan vi presenterar om och hur det individnära och relationsbaserade arbetssättet har fungerat kan vi titta på vilka effekter vi ser av Spira på deltagarnivå såhär långt. Enligt förändringsteorin för Spira är de förväntade effekter på kort sikt för deltagarna att de upplever att insatsen har gjort skillnad genom att den har gett dem framtidstro, en känsla av hopp och vilja att gå vidare med livet. Andra förväntade kortsiktade effekter är minskad depression och ångest, stärkt självkänsla och identitet, redskap och strategier för socialt samspel och för att ta beslut i vardagen som främjar hälsa och livsbalans.

Detta förväntas på lite längre sikt att leda till att fler inom målgruppen försörjer sig på egen hand eller har rätt insats och ersättning och känner ökad delaktighet och möjlighet till inflytande i sitt eget liv och i samhället. Deltagarna förväntas inte gå direkt vidare till egenförsörjning utan det kvantitativa målet som är satt inom Spira är att 70 procent av deltagarna ska ha gjort en stegförflytning mot arbetsmarknaden/ egen försörjning eller har en tydlig planering för nästa steg.

² I uppstartsrapport för utvärderingen formulerades utifrån förändringsteorin en rad av projektaktörernas antaganden om de centrala förändringsmekanismer som projektet bygger på.

Vi gör inom ramen för processutvärderingen inte en uppföljning av detta kvantitativa mål utan ser det som projektets uppgift att följa upp detta, exempelvis genom skattningsformulär och genomgång av handlingsplaner när deltagare avslutar Spira eller som det framgår av projektansökan *"via ett frågeformulär om förväntningar vid början av projektet samt vid utskrivning från projektet"*. I processutvärderingen fokuserar vi på *hur och varför* resultat och effekter uppnås (eller inte).

Genom intervjuer med deltagare och personal har vi dock fått en god, kvalitativ bild av de kortsiktiga effekterna på deltagarnivå. Vi ser att deltagarnas beskrivning av deras upplevda utveckling mot förbättrad hälsa, framtidstro, delaktighet osv. stämmer väl överens med personalens uppfattning av densamma. De viktigaste kvalitativa effekter för deltagarna är:

- Bättre trivsel
- Har brutit isoleringen och kan delta aktivt i sociala sammanhang
- Har en meningsfull vardag med struktur och rutiner
- Har idéer om och ett fokus på en framtid med arbete och studier
- Har en medvetenhet om sin egen process och var man befinner sig
- Har intresse för och vilja att åka ut till andra platser och ha fler externa kontakter (dvs. utanför Spira)
- Har identifierat/ börjat identifiera arbets-/återhämtningsförmåga som grund för att gå vidare till andra alternativ

Däremot tycker deltagarna inte att de har kommit så nära arbetsmarknaden. Detta kan givetvis bero på att de flesta av de intervjuade deltagarna inte alls eller enbart under en kortare tid verkar ha befunnit sig i det skede där de har börjat fundera på *"nästa steg"* gällande arbete och utbildning och kan börja ta del av arbetsförberedande insatser, såsom yrkesinformation och studiebesök. De flesta av deltagarna beskriver en ganska stor utveckling under det halva eller hela års tid de har deltagit i Spira. Deltagarna konstaterar att tiden i Spira tills nu har känts lagom: *"utvecklingen under ett år har för några gått från att kännas omöjligt till en plan vidare"* (deltagare i Spira). Se några exempel nedanför:

"Jag gjorde ingenting innan, jag gick inte ens upp, så det är jättestor skillnad. När det gäller att komma vidare till arbetsmarknaden så har jag börjat på den biten."

"Jag har ingen väg till praktik men det har varit en förbättring gällande det sociala. Jag mår bättre, det är en bra plats härute, på landet. Jag har haft svårt att gå ut och handla och bara gå ner till tvättstugan. Jag är jätteglad att projektet finns, annars vet jag inte hur jag hade mått. Om inte projektet hade varit här hade jag suttit hemma och isolerat mig."

Det finns också bland de intervjuade deltagarna några som inte tycker sig ha uppnått de effekter de hade hoppats på trots en längre tids deltagande i Spira:

"Jag blev hitskickat för det med strukturerna och i den bemärkelsen har det hjälpt, men det har inte ökat min motivation. Det här med att ha tider att

passa är bra men jag är inte motiverat för arbete eller någonting annat. Det jag har tyckt var roligt är inte längre roligt.”

Citaten är exempel som illustrerar att rehabiliterings-/återhämtningsprocessen tar olika lång tid och ser ut på olika sätt från person till person. Givetvis spelar det också in att människor har olika behov och att olika deltagare därför får olika utbyte av de metoder och insatser som Spira erbjuder. Samtidigt illustrerar citaten också att det finns tecken på att deltagarna har förväntningar på att gå vidare till en tillvaro med praktik och så småningom ett arbete – oavsett om förväntningarna på hur snabbt detta kan ske är realistiska eller inte är det alltså tydligt att de har arbete som mål.

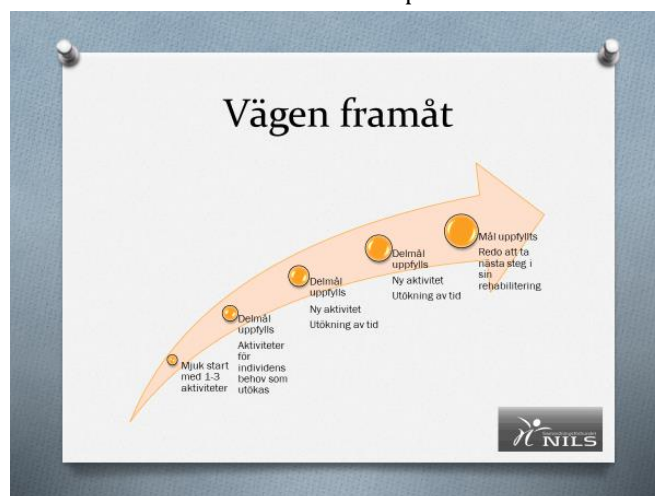
2.1.2 Vad fungerar i samverkansmetoden och insatserna gentemot deltagarna

En av våra utvärderingsfrågor är: *Vad fungerar för vem och under vilka omständigheter i "samverkansmetoden" och insatserna gentemot deltagarna?* När det gäller frågan om *vad* som fungerar i Spira ser vi utifrån intervjuerna med deltagare och personal vilka som är de viktigaste "nycklarna" för att deltagarna går framåt eller avstannar i sin utveckling.

Individuell plan och löpande utvärdering utifrån delmål

Personalen upprättar tillsammans med deltagaren vid uppstart i projektet en individuell plan med ett antal delmål. Vid regelbundna avstämningspunkter under rehabiliteringsprocessens gång stäms delmålen av vid möten mellan deltagaren och deltagarens kontaktperson – en handledare/coach i personalgruppen, samt ibland även deltagarens handläggare hos remitterande myndighet. Detta arbetssätt bedöms av personalen vara en viktig del i att skapa framgång genom att det stödjer deltagarnas utveckling i ett antal definierade steg. Samtidigt är det viktigt att medarbetarna stöttar deltagarna i att inte gå för snabbt framåt eftersom detta kan medföra att de avstannar eller går tillbaka i sin återhämtningsprocess.

Det är denna del i arbetssättet som tydligast förverkligar förändringsmekanismen om ett individnära och relationsbaserat arbetssätt med täta uppföljningar där individen är delaktig i sin egen process. Processen med delmål illustreras i pilen i nedanstående bild³:

³ Hämtat från projektets PP-presentation

Den individuella planen med delmål är dock inte något som deltagarna tog upp i intervjun. Däremot lyfter deltagarna fram den stora betydelse som relationerna med personalen överlag har för deras utveckling.

Närvarande, lyssnande personal som använder egna erfarenheter

”Sedan är det personer här som är fantastiska. Bara det att de frågar hur det är, som har en plan för dagen, som ser till att det blir genomfört.”

Andra utvärderingar och forskning om individcentrerade metoder, t ex Case Management, visar att skapandet av en förtroendefull relation är avgörande för individens möjligheter att utvecklas i rehabiliteringen. En annan avgörande faktor är att möta individen på ett sätt så att denna känner sig accepterad och lyssnad på. Personalen bekräftar detta – det handlar om att vara närvarande, lyhörd och känna in hur personen mår. Dock är det bland deltagarna flera som uttrycker att det finns medarbetare som har för mycket fokus på sig själv för att kunna göra detta:

”Det viktigaste är de folk som jobbar här, att det är rätt folk, de ska vilja vara här för att hjälpa andra, men det har kommit hit personer som är för upptagna av sig själv för att göra det, så det gör att jag väljer vilka dagar jag kommer hit för att jag inte träffar personer som inte är intresserade.”

Vid intervjun med personalen kom det fram att några av dem i olika sammanhang använder egna erfarenheter av att bearbeta och återhämta sig från psykisk ohälsa och sorg. En av medarbetarna är anställd just på grund av dessa erfarenheter genom att fungera som så kallad peer support. Enligt medarbetaren handlar denna roll om att stödja deltagarna och vara inspiratör genom att berätta sin historia för deltagarna i alla olika situationer – i samtal, enskild och i grupp, såväl som i trädgården eller på gymmet.

Peer support i Spira bygger på tanken om att andras erfarenhet av återhämtning är viktig för den egna återhämtningen. Enligt forskningen om peer support är det positivt för människors rehabilitering att ta emot peer support, men också för givare av peer support och för de organisationer som integrerar peer support i deras insatser.

Vi ser peer support-funktionen och även andra medarbetares användning av egna livsberättelser som en givande del i Spiras arbetssätt – att ha medarbetare med ”erfarenhetskompetenser” i samma funktioner som medarbetare utan detsamma så som det är fallet i Spira där alla har funktionen som coach/kontaktperson för deltagarna.

Vi vill dock lyfta frågan om och hur dessa erfarenhetskompetenser omsätts på ett sätt så att de verkligen används för att stödja deltagarna i deras rehabiliteringsprocess. Själv-upplevda erfarenheter blir först en kompetens när givaren kan lyfta sig över dem och få syn på den man stödjer. Ibland kan peer support-personerna själv behöva ta ännu en vända i sin egen rehabiliteringsprocess. Vi tror därför att personerna skulle vara hjälpta av handledning för att kunna bearbeta egna problematiska livserfarenheter och bli mer medvetna om hur de kan använda erfarenheterna som stöd i sin coach-roll.

"Internutbildning" i form av gemensam handledning i personalteamet överlag skulle också underlätta ett utbyte av professionella erfarenheter mellan medarbetarna där några har lång erfarenhet av att arbeta med projekt med rehabilitering med målgruppen personer med psykisk ohälsa medan andra har andra erfarenheter och kompetenser. Detta skulle, i likhet med tidigare interna diskussioner som personalgruppen har haft, bidra till den förväntade effekten, enligt förändringsteorin (se 1.1), att ha kompetent personal som deltagarna upplever har ett professionellt bemötande.

Detta handlar också om att i gruppen avsätta tid för samarbete kring planering av insatser och utveckling av ett gemensamt arbetssätt, samt för att kunna vara ett stöd för varandra om någon kör fast eller tappar mark. Som en av medarbetarna under intervjun uttryckte det: *"Vi har inte haft mycket tid för att planera och lära känna varandra som grupp."*

Struktur och planering men också flexibilitet

Flera av deltagarna efterfrågar mer planering och struktur på dagarna. Det kan både handla om att de upplever att det inte finns planeringar för enskilda aktiviteter och att saker som man upplever är planerade inte genomförs. Många av deltagarna är i behov av tydliga strukturer och rutiner och vill att tiden används på ett sätt så att deltagandet i Spira blir meningsfullt:

"Det är viktigt att man kommer hit och har lärt sig något, men att bara sitta, det går liksom inte."

Deltagarna har dock förståelse för att den ojämna planeringen och upplevelsen av "dödtid" hänger ihop med sammansättningen och variationen av deltagare som kommer i Spira på olika dagar och som befinner sig i olika skeden av sin rehabiliteringsprocess. Det finns exempelvis också deltagare som lyfter fram att värdet med Spira just är att kunna ta del i en trygg och kravlös miljö när energin endast räcker till att sitta och "måla mandalas". En annan deltagare uttrycker det såhär:

"Informellt är det mycket dödtid men det funkar för mig för min energinivå varierar mycket och jag hittar alltid på något att göra. Om jag ser något som ska fixas och kommer på något att göra, så frågar jag och får göra det. Det funkar för mig men jag förstår att det inte är ett system som funkar för alla. Kanske kan man ha to-do-listor. De dagarna hon (personalen) inte är här, vad kan man då göra."

Förutom to-do-listor har deltagarna idéer om att en ökad upplevelse av struktur i vardagen skulle kunna skapas genom att exempelvis ha ett dagsschema som följs och att ha veckovisa eller dagliga morgonmöten där man går igenom vad som ska hända i veckan eller under dagen.

Vid intervju med personalen framgår det dock att frånvaron av tydliga planeringar i viss mån är en medveten strategi. Även om de anser att verksamheten har struktur och rutiner så handlar det också om att ha en flexibilitet för att ständigt kunna anpassa aktiviteterna till deltagarnas förmåga, behov och önskemål. Det handlar om att dels ge utrymme för deltagarnas egna initiativ och dels skapa en trygg miljö utan för många krav. Detta möjliggör

också att det finns utrymme för informella samtal mellan personal och deltagare, samt deltagarna emellan, samtidigt som man utför praktiska uppgifter tillsammans.

När det gäller sammansättningen av grupper i rehabiliteringen är det viktigt att ta hänsyn till att det handlar om människor med olika förutsättningar för inläring. Det är därför viktigt med en rörlig pedagogik eftersom de t ex behöver olika mycket tid eller har olika kognitiva problem, i form av psykiska funktionsnedsättningar. Det skulle t ex kunna göras genom att ha olika smågrupper som sätts samman utifrån deltagarnas olika förutsättningar. Samtidigt skulle gruppdynamiken som uppstår mellan olika deltagare som sätts i en grupp kunna nyttjas genom att ibland arbeta med grupperna på ett mer strukturerat sätt.

Aktiviteter i grupp som i Spira enligt deltagarna har genomförts på ett mer strukturerat sätt och som har uppskattats högt är "passion för livet", en studiecirkel i samarbete med studieförbundet Vuxenskolan där deltagarna arbetar med personlig utveckling för att skapa en mer hälsosam livsstil, samt en workshop med Spiras arbetsförmedlare. Deltagarna efterfrågar fler av denna typ av gruppaktiviteter där man lär sig något på ett mer strukturerat sätt: föredrag, studiecirklar och diskussioner där man samtidigt har möjlighet till att fördjupa sig och reflektera kring sig själv.

Utvecklas självständigt och i grupp i en trygg, social miljö

Att delta och börja fungera som del i en social miljö har stor betydelse för deltagarna. Som det framgick i avsnitt 2.1.1 har många av deltagarna med anledning av deltagandet i Spira brutit social ångest och den isolering de tidigare har levt i.

En viktig del i den sociala miljön är att den möjliggör samtal och möten deltagarna emellan. En framgångsfaktor är att deltagarna känner igen sig i varandra, att de inte är ensamma och att de upplever att det går att prata om sina problem och det finns en förståelse och stöd från andra – det handlar om att man kan lära sig av andras självupplevda erfarenheter.⁴ :

"Det hjälper att här finns folk som förstår och lyssnar på en för vi är allas
ganska lika."

Detta kallas ibland för igenkännandets magi: Att deltagarna får träffa andra som befinner sig i en liknande situation. När man sätter människor med liknande erfarenheter i grupp uppstår det en läkande kraft som den professionella rehabiliteringsarbetaren eller coachen inte kan nå fram till⁵. Man pratar och gör saker tillsammans och har också roligt.

Samtidigt som den trygga miljön i Spira hjälper deltagarna till återhämtning framhåller personalen också att det är viktigt att stödja deltagarna genom att ge dem verktyg till självständighet. De intervjuade deltagarna uttrycker ganska enstämmigt att de upplever det som ett hinder att själv åka ut till andra platser, exempelvis att åka tåg själv. Detta till trots för att många befinner sig i ett skede av sin utveckling där de efterfrågar flera externa

⁴ Lisbeth Lindell (2004). *Mellan patientskap och vänskap. I Hälsans sociala villkor*. Ingela Kolfjörd & Lena Widding Hedin (red). Lund: Sociologiska institutionen.

⁵ Ann-Christine Gullacksen (1998). *När smärtan blir en del av livet: livsomställning vid kronisk sjukdom och funktionshinder*. Lunds universitet.

utflykter och studiebesök – exempelvis var ett besök till en lokal fabrik som trycker tröjor ett uppskattat inslag och en ögonöppnare till arbetsmarknaden för många deltagare utan arbetsmarknadserfarenhet.

Genom att Spira finns på två ställen – i både Skurup och Svedala – finns möjlighet för deltagarna att göra flera olika aktiviteter. Det innebär dock att de behöver transportera sig mellan platserna; något som personalen ofta har ansvarat för genom att skjutsa deltagarna med bil:

”De vill gärna att vi ska vara på båda ställena, men det är problem med bilar.
Men tågen går ju. Det kanske behövs en knuff för att göra det. Det är en
utmaning att komma till ett lite nytt ställe.”

Vi ser att en väg mot att ge deltagarna verktyg till självständighet är att låta dem träna på att överkomma deras hinder (social ångest eller liknande) genom så kallad exponering, en teknik som används inom bland annat KBT för att komma över och lära sig hantera ångestskapande situationer. Det skulle t ex kunna ske genom att deltagarna med stöd av coachen först, sedan i mindre grupper och med tiden på egen hand.

Andra betydelsefulla aktiviteter

Spira erbjuder en rad aktiviteter varav deltagarna i intervjun har fått lyfta fram vilka som de anser har haft störst betydelse för deras utveckling. ”Passion för livet” och en workshop med Spiras arbetsförmedlare som redan har nämnts angavs ha stor betydelse. Därutöver lyfter en del av deltagarna – och också personalen – fram aktiviteterna inom **grön rehab**. Man har, utifrån erfarenheterna från det tidigare projektet ”Växthus och trädgård”, i lokalerna i Skurup skapat en trädgård för hälsa som fungerar som ett rum för upplevelser. Dessutom uppskattar några av deltagarna också **rehab med djur**; framför allt en häst som de i Svedala har möjlighet att rida på en gång i veckan.

Deltagarna nämner också andra aktiviteter: fysisk träning, yoga, mat, hälsa, handledande samtal, måla ”mandalas” mm. Även om det finns mycket aktiviteter att välja på, efterfrågar deltagarna fler valmöjligheter. En hindrande faktor är att deltagarna, som det har nämnts tidigare, inte kan/vill ta sig emellan Skurup och Svedala själv och därmed inte får tillgång till Spiras stora utbud av aktiviteter.

2.1.3 För vem fungerar i samverkansmetoden och insatserna?

När det gäller frågan om *för vem* metoden och insatserna fungerar kan vi titta på vilka som har tagit del av plattformen så här långt, dvs. vilka som utgör den *faktiska* målgruppen och hur Spira fungerar för dem. Enligt personalen har den faktiska målgruppen bestått av:

- **De som har en anställning.** Deras problematik handlar oftast om utbrändhet. För denna grupp fungerar Spira som förrehabilitering innan de påbörjar en arbetsrehabilitering på sin arbetsplats, eller om detta inte går, på en ny arbetsplats. Dessa personer är oftare i kortare tid i Spira än övriga deltagare. Det beror på att de redan har en förankring i samhället och på arbetsmarknaden, de har ett tydligt mål med sin rehabilitering och de har mer arbetslivserfarenhet.

- **De som har stått utanför arbetsmarknaden i längre tid på grund av långvarig sjukskrivning.** Dessa personer är längre tid i Spira vilket hänger ihop med att de inte har ett tydligt långsiktigt mål som är mot arbete eller utbildning; de har ofta ingen eller liten arbetslivserfarenhet och har ingen tydlig bild av arbetsmarknaden.
- **De som har varit egenföretagare** som utvecklat depression efter att deras företag har gått i konkurs. De har ofta ingen ekonomisk trygghet och inte heller samma förankring på arbetsmarknaden som de med anställning har.
- **Ungdomar (under 30 år) med aktivitetsersättning** från Försäkringskassan och som ofta har tyngre diagnoser. Tiden i Spira handlar om att få en bedömning av deras arbets-/återhämtningsförmåga som grund för beslut om steget vidare mot antingen sysselsättning (arbete eller utbildning) eller permanent sjukersättning (sjukpension).

2.2 Utveckling av samverkan

Utvärderingen av Spiras arbetssätt och insatsen gentemot deltagarna som presenterades i kapitel 2.1 utgör en bra grund för samverkan genom att den bidrar till att utveckla en samsyn kring målgruppen och metoderna i Spira mellan samverkansparterna. Detta kapitel har mer specifikt fokus på de delar i arbetssättet och organiseringen av insatsen som rör samarbete och samverkan mellan parterna. Förhoppningen är att detta kan användas som ett stöd i utvecklingen av det metodstöd för metoder och processer för samverkan kring deltagaren som projektets nyckelpersoner arbetar med att ta fram.

2.2.1 En bättre gemensam förståelse av målgruppen

När det gäller att utveckla en ökad samsyn på målgruppen mellan samverkansparterna bygger detta på ett antagande om att *samverkan både utvecklas genom och leder till en bättre gemensam förståelse och förhållningssätt mellan parterna gentemot individen/målgruppen och dennas inkludering i samhället.*

Vår bild är att det finns en grundläggande samsyn och ett gemensamt förhållningssätt mellan representanterna från samverkansparterna i projektet kring målgruppen och hur man ska bemöta och arbeta med personer med psykisk ohälsa som är i behov av samordnade förrehabiliterande insatser. Spiras projektledare anser också att det överlag finns en samsyn mellan parterna. Det har under projektets gång tydliggjorts att denna samsyn finns men att det finns *"kuggar som inte faller i varandra"*. Också deltagarna menar att Spira och Försäkringskassan *"har samma grund"*.

En framgångsfaktor för att samsynen också har lett till ett gemensamt arbetssätt kring deltagarna mellan parterna är att det redan från början har varit vissa rutiner inskrivna i projektbeskrivningen. Exempelvis att remitterande parter ska vara med på regelbundna uppföljningar (var 8.-10. vecka) med deltagarna, tillsammans med deras kontaktpersoner i Spira. Det innebär att handläggarna hos remitterande parter, främst Försäkringskassan är införstådda med vikten av denna uppföljningsrutin. Det har också haft betydelse att man i Spira har involverat och informerat ordinarie handläggare genom workshops om Spira så att de har en god kännedom om och förståelse för insatsen.

De "kuggar" som finns mellan samverkande myndigheter handlar inte om brist på en grundläggande samsyn kring målgruppen men om att medarbetarna i praktiken måste följa de regelverk som följer med den ersättningen till individerna som utbetalas av de olika myndigheterna. Dessa bygger på myndigheternas olika uppdrag och har därför olika krav som inte alltid överensstämmer med individens behov av förrehabilitering. Det kan t ex handlar om att deltagare som har försörjningsstöd måste vara inskrivna på Arbetsförmedlingen och därför ska stå till arbetsmarknadens förfogande även om målgruppen oftast inte kan gå direkt ut i ordinarie arbete eller delta i ordinarie arbetsförberedande insatser.

Enligt Spiras projektledare kan företrädarna för Spira inte *"lösa de ekonomiska frågorna som ligger högre upp men vi kan hitta arbetssätt som gör att de mildras"*. Dessa mildrande arbetssätt handlar om att få kuggarna att falla bättre i varandra genom att bygga kedjor av insatser och ansvarsområden så att det inte uppstår "glapp" för individen.

2.2.2 Kedjor av insatser och ansvarsområden mellan olika aktörer

De gemensamma erfarenheter som byggs upp i Spira förväntas alltså, enligt ett av de grundläggande antaganden om de förändringar som projektet ska leda till, att användas för *"utveckling av konkreta metoder och rutiner som stödjer kedjor av insatser och ansvarsområden mellan olika aktörer där det inte ska uppstå "glapp" eller väntetid för individen"*.

Som det togs upp i stycke 2.2.1 har Spiras medarbetare byggt gemensamma erfarenheter av vilka "glapp" som finns för deltagarna i Spira. Det handlar som sagt för det första om problematiker kring deltagarnas ersättning i övergången från en ersättningsform till den nästa. Om det blir glapp blir det en nergång för individerna som snabbt blir stressade och går tillbaka i sitt mående. För det andra handlar det om de glapp som uppstår när den ordinarie handläggare byts ut. Och för det tredje är det lång väntetid i övergången till förstärkt samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som många av deltagarna går vidare till när de avslutar Spira.

Det är inte så många av deltagarna i Spira som har avslutats till Arbetsförmedlingen/Förstärkt samverkan utan de flesta av de som har avslutat Spira är personer som har haft en anställning att gå tillbaka till. Flera av de deltagare som stått utanför arbetsmarknaden en längre tid har nu kommit så långt i sin rehabilitering att de är i behov av mer direkt arbetsförberedande insatser. Eftersom deltagarna inte tidigare har varit i behov av detta står Spira inför att arbeta med att utveckla denna del av projektverksamheten där övergången till Arbetsförmedlingen blir mer aktuell.

En del av deltagarna är motiverade för att gå vidare till praktik och/eller studier men uttrycker en oro över att de ska bli "släppta": *"De får inte släppa mig en gång till."* Detta visar hur viktig en smidig övergång till nästa steg är för målgruppen. Det kan innebära att deltagarna under en övergångsperiod kan ha kvar sin kontaktperson hos Spira, dvs. fasas ut från Spira.

En fördel kan vara om arbetsförmedlaren som arbetar viss tid (10 procent) i Spira kommer till Spiras lokaler för att genomföra workshops med deltagarna i stil med den workshop som

redan har genomförts. Detta skulle ge deltagarna en större tillit till Arbetsförmedlingen genom att de får ett ansikte på myndigheten och en personlig relation, samtidigt som de får en större förståelse för arbetslivet.

Att det finns forum/grupper för samverkan där alla nivåer från alla samverkande parter organisationer är enligt forskning om samverkansprojekt en av de viktigaste faktorerna för att nå resultat⁶. Det finns i Spira några centrala samverkansforum som har betydelse för samverkansprocessen kring kedjan av insatser:

- **Treparts-/flerpartssamtal** för regelbunden uppföljning av deltagarna. Detta forum bedöms vara avgörande som en rutin för samarbete kring deltagarna och deras rehabiliteringsprocess.
- **Operativ samverkansgrupp** som består av Spiras projektledare och några av medarbetarna, samt personer på operativ nivå i de samverkande parternas organisationer (Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Region Skåne/psykiatri) som har avsatt tid för samarbetet (10 procent). Konstellationen beskrivs av samverkansgruppen själv som *"det bästa för att kunna gå vidare med Spira. Att man samarbetar mellan myndigheter, att man träffas direkt. Vi har tätare möten i samverkansgruppen för arbetet med metod-stödet – det gör också att vi hittar snabbare vägar emellan när det är dags"*. Detta forum bedöms vara viktigt för inte bara samarbete kring rutiner runt deltagarna men också för att kunna utveckla metoder för samverkan i organisationerna på operativ nivå. Detta förutsätter dock att mötena genomförs regelbundet även när metodstödet är utvecklat för att kunna följa upp och komplettera detta, samt arbeta med hur man kan lyfta frågan om implementering till ledningsnivåerna.

En organisation som inte finns representerat varken i projektet eller i samverkansgruppen fast den är relevant för flera av deltagarnas rehabilitering är primärvården. Att ha läkarna med som profession är viktigt. I samverkansgruppen upplevs samverkan med primärvården dock fungera smidigt – man kan via Försäkringskassan bjuda in vården när de behövs och man upplever att läkarna tycker att Spira är bra.

2.2.3 Samverkan genom kontaktpersons-funktion

Den operativa samverkan runt individen organiseras i Spira i form av en case management-liknande funktion: Coachen fungerar som en stödjande kontaktperson för individen och hjälper som en "spindel i nätet" individen med kontakter till andra myndigheter och samverkansparter.

Detta antagande om en viktig samverkansfunktion i Spira formulerades i början av utvärderingen. Även om Spira inte formellt följer case management metodiken, med undantag av den del som innebär en styrkeanalys vid den inledande kartläggningen av deltagarna, kan den kontaktperson-funktion som finns i Spira liknas vid en case manager.

⁶ Löfström, Mikael (2010). Samverkan och gränser. *Studier av samverkansprojekt i offentlig sektor*. Skrifter från Högskolan i Borås, nr. 25

Medarbetarna i Spira fungerar alla som fasta kontaktpersoner för deltagare. Kontaktpersonerna har en samordnande funktion som innebär att de hjälper deltagarna med samverkanskontakter med myndigheter. En sådan samhällskoordinators- och coachfunktion, a la case management har enligt tidigare forskning och utvärderingar visat sig framgångsrika.

Personalen beskriver att de fungerar som:

”Motorn som kan hjälpa till att stötta – när man som sjuk måste kämpa med alla myndigheter, bara det att förstå och öppna brev kan bli ett oöverkomligt hinder för deltagarna.”

Deltagarna bekräftar att de har fått mycket hjälp från sina kontaktpersoner med allt från att följa med till läkare, förmedla kontakt till boendestödjare och ge skjuts till ett prov till en utbildning till att öppna brev från myndigheter. De upplever att Spiras medarbetare samarbetar väl med andra myndigheter och att de alltid själv är delaktiga vid mötena. Särskilt projektledaren lyfts fram av deltagarna som en tillgång i detta arbete eftersom denna upplevs ha mycket kontakter, känner till vägarna och är respekterad.

2.3 Implementering av samverkansmetoden

Arbetssättet för samverkansmetoden, inklusive strukturer för fungerande kedjor av insatser/verksamheter/ansvarsområden, implementeras i ordinarie verksamhet i kommunerna, genom ett arbete med att förankra dem på operativ, tjänstemanna- och politisk nivå. Tanken är att arbetssättet ska knytas till funktioner och inte personer. Samtidigt ska verksamheterna organiseras så att de stödjer ett relationsbaserat arbetssätt.

Detta antagande om hur ”implementering” av Spira förväntas ske har delvis börjat förverkligas genom att kedjorna har börjat byggas, samt att alla samverkansparter ser värdet av insatsen och vill att den implementeras i ordinarie verksamheter. Samtidigt är det, enligt Spiras projektledare, en möjliggörande omständighet att det finns ett växande behov av förrehabiliterande insatser på grund av den ökande psykiska ohälsan i samhället. Därför bör det finnas ett intresse av att implementera Spira. Förrehabilitering är en insats som enligt parterna i samverkansgruppen behövs för att deltagarna kan ta steget vidare från sjukskrivning (Försäkringskassan, Region Skåne) till arbete/utbildning (Arbetsförmedlingen, kommunen) eller tillbaka till den anställning de blev sjukskrivna ifrån.

En viktig förutsättning för att ett projekt ska nå långsiktiga och bestående effekter genom implementering är, enligt många andra utvärderingar av samverkansprojekt, att projektet utvecklar implementeringsmål, tydligt beskriver hela implementeringsprocessen och säkerställer att det finns ansvariga som driver den. Vi menar därför att ansvariga parter för Spira bör ha en fördjupad dialog kring vem/vilka i Spiras projektorganisation som bär ansvaret för att en implementering sker, hur implementeringen av insatser, metoder, arbetssätt för samverkan i stort ska gå till och i vilka organisationer.

När det gäller i vilka organisationer implementeringen ska ske verkar det finnas enighet bland parterna om att det är kommunerna, dvs. projektets ägare, som ska bära ansvaret för

att implementera Spira. Syftet är att Spira ska kunna tillämpas i varje kommun – även i andra kommuner än Skurup och Svedala som driver Spira.

Arbetsförmedlingens representant i samverkansgruppen menar att även en privat aktör skulle kunna driva Spira vidare. Myndigheterna behöver en verksamhet/aktivitet att erbjuda de personer som inte kan ta del av ordinarie arbetsmarknadsinsatser. Om det är en privat aktör eller t ex Arbetsförmedlingen som har det har ingen betydelse.

Även om det framöver blir kommunerna som äger och driver Spira som del av ett ordinarie utbud anser vi att det är viktigt att säkerställa att det fortsatt sker ett lärande och ett utbyte mellan alla samverkanspartners verksamheter. Samverkansgruppen kan fungera som ett forum för lärande och utbyte mellan parterna under implementeringen men kommer sannolikt inte finnas kvar när projektet avslutas.

Efter en implementering kan ett fortsatt lärande, utbyte och samarbete ske inom ramen för en annan, permanent samverkansgrupp i Skurups kommun där samma och även andra relevanta parter finns representerade⁷. Samverkan mellan parternas representanter på ledningsnivå bör kunna fortsätta inom ramen för Samordningsförbundets strategiska grupp där en fördel är att den utgörs av i stort sett samma personer som Spiras styrgrupp.

När det gäller frågan om i vilken organisation implementeringen ska ske blir utvärderingsfrågan om vad som fungerar för vem och under vilka *omständigheter* igen relevant. De omständigheter som har funnits i projektet är nämligen ofta inte de samma som de som finns i ordinarie verksamhet och frågan är då om de går att återskapa? I projektorganisationer finns exempelvis oftast mer tid och flexibilitet medan ordinarie verksamheter präglas av stabila strukturer och rutiner.

Spira fungerar som en insats som genomförs som en avgränsad verksamhet utanför den ordinarie verksamheten och som de ordinarie verksamheterna remitterar deltagarna till och tar emot deltagare ifrån. Frågan är då *vad* som ska implementeras; om den verksamhet som Spira utgör ska implementeras och bli en integrerad del av den ordinarie verksamheten. Eller om implementeringen i själva verket består i att säkerställa en finansiering av en permanent verksamhet som fortsatt är mer eller mindre avgränsad från övriga delar av ordinarie verksamhet.

Den viktiga frågan blir då hur parterna säkerställer finansieringen. Kan Spira vara en insats som erbjuds av kommunerna och som parterna köper in? Kan parterna finansiera verksamheten permanent via Samordningsförbundets budget? Om inte finansieringen av ett permanent Spira i sin helhet kan säkerställas får implementeringen begränsas till att vissa metoder och arbetssätt lyfts in i ordinarie verksamhet, exempelvis den case manager-liknande kontaktpersons-funktion och/eller peer support-funktionen – det innebär dock fortfarande att det bör finnas rehabiliterande aktiviteter att erbjuda deltagarna.

⁷ Om en sådan permanent samverkansgrupp ska användas som en central samverkansfunktion efter en implementering av samverkansmetoden i Skurup och Svedala kommun är det viktigt att den finns i båda kommuner.

I utvecklingen och erbjudandet av aktiviteter för deltagarna kan studieförbunden kanske spela en roll såsom det är tillfället med studiecirkeln "Passion för livet" som genomförs i regi av Studieförbundet Vuxenskolan. Också i en annan utvärdering som ASKing ansvarar för är det ett studieförbund (ABF i Malmö) som erbjuder studiecirklar och andra förrehabiliterande aktiviteter till deltagare med psykisk ohälsa och annan sammansatt problematik inom ramen för ett socialfondsprojekt⁸.

När det gäller samverkan kan man argumentera för att Spira som verksamhet egentligen inte handlar om samverkan utan om en rad insatser och metoder i arbetet med deltagarna. Det som gör Spira relevant i relation till samverkan mellan förbundsparterna är att den som insats fyller en lucka i systemet genom att erbjuda förrehabiliterande insatser i stegen mellan sjukskrivning och arbete.

Samverkan i Spira består främst i den case manager-liknande kontaktpersons-funktion som Spiras medarbetare har, samt av de regelbundna tre- och fyrpartssamtal för uppföljning med deltagarna som genomförs mellan Spiras medarbetare och handläggare från remitterande parter och med arbetsgivare och/eller Arbetsförmedlingen.

Dessutom sker en betydelsefull samverkan i den operativa samverkansgruppen där arbetet efter projektet tänkas tas till vara inom ramen för den samverkansgrupp som finns i Skurups kommun – om de personer som finns med är relevanta för Spira ser vi det som en meningsfull lösning eftersom det inte är realistisk att ha för många olika samverkansgrupper som knoppas av från olika projekt. Eventuellt kan det också argumenteras för att samverkan mellan professioner från olika parter finns i Spiras arbetsgrupp eftersom coachen som fungerar som peer support och inspiratör är representant för Region Skåne.

⁸ Projektet "Kreativ Arbetsmarknad" har genomförts 2015-09-01 – 2018-08-31 av ABF Malmö tillsammans med Malmö stad, Försäkringskassan Malmö, Arbetsförmedlingen och Creativa Gemenskapen.

3. FRÅGOR ATT ARBETA VIDARE MED

Vi har i utvärderingen identifierat några av de frågor vi ser kan vara viktiga för de ansvariga parter för Spira att reflektera kring och arbeta vidare med för att utveckla projektet och skapa förutsättningar för att nå målen och de långsiktiga effekterna:

Hur kan projektets parter arbeta med att:

I insatser och arbetssätt med deltagare:

- Stödja arbetet med att använda medarbetarnas erfarenhetskompetenser i rollen som peer support och coach i projektet och även i ordinarie verksamhet efter en implementering?
- Fortsatt utveckla studiecirklar och aktiviteter i samarbete med studieförbunden och nyttja deras fokus på och erfarenheter av en delaktiggörande pedagogik med lärande i grupp såsom flera av deltagarna efterfrågar?
- Nyttja det stora utbudet av aktiviteter för deltagarna som finns i både Skurup och Svedala genom att arbeta med att stödja deltagarna till självständighet där de lär sig att pendla och ta steg utanför den trygga miljön i Spira?
- Arbeta med deltagaruppföljning för att vid deltagarnas avslut i Spira "mäta" deras stegförflyttning mot arbete?

I en metod/ arbetssätt för en långsiktig, samverkan:

- Utveckla och underlätta övergångarna till utbildning, arbetsinriktad rehabilitering och Arbetsförmedlingen?
- Säkerställa att det blir tydligt vem/vilka i Spiras projektorganisation som bär ansvaret för att en implementering sker, vad som ska implementeras, hur implementeringen ska gå till och i vilka organisationer implementeringen ska ske?
- Säkerställa finansiering av en permanent Spira-verksamhet?